

LIBRIS

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Copertă și DTP: Gelu Iordache

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TIPURIȚĂ, DAN

Poezia biogenetică : eseuri / Dan Tipuriță. -

Apahida : Neuma, 2025

ISBN 978-630-6592-74-6

821.135.1

Dan Tipuriță

Poezia biogenetică

ESEURI

Editura
NEUMA
2025

Cuprins

Argument	5
Introducere	7
Filogenia și poezia biogenetică	12
Originea poeziei biogenetice	16
Mirajul poeziei biogenetice	19
O nouă geografie a anatomiei	24
Poezia biogenetică și temperamentul caracterelor	34
Poezia biogenetică și fiziologia fericirii	39
Poezia biogenetică și fiziologia iubirii	48
Poezia biogenetică și variabilitatea deșertăciunilor	56
Poezia biogenetică, îngerii și divinitatea	64
Poezia biogenetică și fiziologia afectivității	75
Poezia biogenetică, ereditatea și variabilitatea	82
Poezia biogenetică și mediul înconjurător	90
Poezia biogenetică și uneltele sale de scris	98
Poezia biogenetică și sindromul sărăciei	107
Poezia biogenetică și simptomatologia esteticului	117
Poezia biogenetică și patologia suspinului	124
Poezia biogenetică și biologia ireparabilului	130
Poezia biogenetică și magia viitorului	138

Filogenia și poezia biogenetică

Prin naștere, omul a preluat principalele caracteristici cromozomiale ale speciilor inferioare lui ca dezvoltare biologică. Filogenetic, el a împrumutat caracteristicile acestora, le exprimă natural prin comportament, ca reacții spontane, sau superior, prin meditație sau prin imitație.

Poezia biogenetică încearcă să coboare tot mai adânc, în profunzimea fiziologică a fenomenelor, a sentimentelor, exprimându-le metaforic din perspectiva cunoașterii cauzelor care le generează. Este o viziune aparent științifică a modului de a gândi poezia, pe care au avut-o mulți creatori de frumos, fără a pătrunde în acest minunat suport științific. Este încercarea unui biolog, înzestrat cu sentimentul dragostei pentru poezie, de a-și prezenta propria trăire, analizându-și totodată sentimentele, și exprimându-le prin viziunea sa.

„Ca orice creație, poezia este un organism viu. Adesea mi se întâmplă să părăsesc lumina zilei și să cobor în fascinanta lume a trupului. Acolo pot întâlni câteva locuri pe care oamenii le numesc: *neroul vag*, *plexul solar*, *plex brahial*, *hipofiză*, și multe altele. Trebuie să trec fluviile *parotidei*, *ale venei cave*, și să pășesc peste alte multe râuri pe care oamenii le-au denumit

artere. Și adesea să mă împrietenesc cu unele ființe care se numesc *hematii*. Ele îmi înroșesc obraji și mă conduc în țara neuronilor. Iar de acolo pot ajunge lesne în câmpiile Euterpei. Tot ce întâlnesc în cale poartă câte un nume dat de oameni, pentru a nu se uita. Este aidoma clipelor când, ajuns printre stele, le poți vedea de foarte aproape și începi să te deprinzi cu strălucirea lor. Înveți să le numești, să le chemi, pentru a te putea bucura de lumină. De aceea, în **poezia biogenetică**, eu le vorbesc astfel, chemându-le, numindu-le, înțelegându-mă cu ele pe limba lor. Când se bucură, când sunt fericite, sau chiar atunci când au câte o suferință și le întâlnesc în clinică. Sau, și numai când le urez viață lungă:

- Multă sănătate, Macula Luteea!

(*Cuvântul autorului* la volumul **Clinica poeziei**, editura Neuma 2019)

Deci, există o filogenie a poeziilor, aidoma ființelor:

am fost născute aici în țara endorfinelor, cea fără de marginile imaginației, coborând una din cealaltă, idee din idee, duh străveziu din duh nevăzut, lut însuflețit din plămada pământului, metaforă din metaforă, într-o carte a neamurilor, văzute din nevăzute, dintr-o frumoasă și neasemuită dorință.

(*Arborele genealogic al metaforei*, din volumul **Endorfinele**, editura Betta 2019)

Pentru că, aidoma ființelor, și poezia este mereu alta,
îmbogățindu-se continuu:

acum și zâmbetul s-a adăugat preocupărilor mele,
am deprins să-l țin cu un fir de strălucitoare vedere,
am învățat să-l alcătuiesc
dintr-un sentiment moale și cald,
să îmi îmbrăce de sărbătoare buzele,
care iată!

s-au și asprit în rostirea
atâtor rugi îngenunchiate.

au stat prea mult în bătaia vremii
într-o vorbire uscată
dar astăzi

le voi înveșmânta din nou în rochia albă de mireasă,
iar zâmbetul va fi voalul lor de argint,
apoi le voi conduce la altarul poeziei,
le voi căsători cu rostirea versului tânăr.
- casă de piatră!

(*Casă de piatră*, din volumul
Amazonul norilor, editura Neuma 2021.)

Sau, ca un infinit al poeziei:

sunt angajat la dezlegarea versurilor înnodate.
trebuie să-mi folosesc toată priceperea simțurilor,
călăuza neuronilor, nervii periferici,
receptorii tuturor pașilor,

să descos depărtările din pânza vederii.

pentru aceasta
arunc mult înaintea celulele retinei, așa,
întocmai ca pe cercurile rostogolite
din jocul copilăriei,
în laboratoare printre sinapse
voi cerceta distanțele
până la aflarea rimelor perfecțiunii.

apoi,
prin inginerie genetică
voi încerca să multiplic cromozomii poeziei.

dar mai ales va trebui
să lucrez cu uneltele de rodit ogorul talentului,
și abia atunci cred că va răsări din el
infinitul ceresc al metaforei.

(*Infinitul metaforei*, din volumul
Castelul Feromonilor, editura Kafka 2022)

Originea poeziei biogenetice

Creația poeziei nu se învață, nici nu se dobândește filogenetic ea se petrece undeva, într-un profund ontogenetic spiritual, pe care ne place să-l numim har sau dar al divinității. Nu există un organ făuritor de poezie, sau nu a fost încă pus în evidență, cum nu există un aparat generator de suflet. Poezia este exprimarea talentului în relație directă cu harul oferit de divinitate aleșilor. Însușirea aceasta este nativă, determinată de o fericită și întâmplătoare așezare a genelor în lanțurile cromozomiale, care se poate dezvolta cu timpul, trecând prin perioade de tranziție ontogenetică, copilărie, adolescență, ajungând la maturitate la complexitatea oferită de instruire, exercițiu, dăruire.

Poezia biogenetică este un alt mod de a privi și a descrie viața, nu se rezumă la folosirea termenilor specifici științei, ci urmărește să îmbogățească limbajul poetic personificând impersonalul.

Intrând într-o altă lume, în microcosmosul trupului omenesc, metafora găsește frumusețea. Ea este mereu în căutare de resurse lirice, caută sensurile giratorii ale exprimării poetice, întocmai ca omul care își rotește trăirea, urmărește direcțiile pe

care unii, care sunt dotați cu har de orientare, își îndreaptă pașii ca generatori de noi orientări. Autorul nu poate face abstracție de folosirea unor termeni specifici uzuali, care au fost împrumutați din biologie în vorbirea curentă:

sunt eu, deținutul din cușca toracică,
trăiesc între voi prin organe de simț,
port genomul de viță sălbatică
lipit de viață ca smalțul de dinți,

macin la moara lobilor hepatici,
cern cu sita bilei pigmenti,
cu firul nervilor ortosimpatici
îmi pescuiesc zilnic bruma de cenți.

am corzi vocale cu diezi și becari,
sprijin cu vocea bolta albastră,
îmbrac epiderma în zilele mari,
când Celula Mamă începe să nască.

prin stupul inimii priviți-mi albina,
am atâtea zile cu flori de trăit
în ceașca zorilor, când amestec lumina
cu limba timpului, un animal trilobit.

sunt prin neviul din mine zigotul
lumii viitoare ce va veni
în miezul acestui secol, cânt totul
va fi romantic.
sau nu va mai fi.

(*Va fi romantic sau nu va mai fi*,
din volumul **Cromozomi din genunchi
de femeie**, editura Semne 2014)

Sau, adeseori:

bați la poarta orei să-ți deschidă timpul
drumul de o palmă cât e zarea ta
în lumea asta-n care ești călăreț cu schimbul
și-ți frăgezești galopul împăturit sub șa.

parcă a obosit ochiul sătul de-atâta mers
rostogolindu-și văzul prin aerul rămas
noroc că sub pleoape e-un loc în care-ades
se odihnesc mânjii privirilor la pas.

de altfel și visarea poate fi iapă bună
o ții cu fân de stele în grajdul cu minuni
unde-ți așterni obrazul pe-un braț întins de lună
și poți închide ochii de vineri până luni.

(*De altfel și visarea*, din volumul
Diastola zborului alb, editura Betta 2018)

Mirajul poeziei biogenetice

Poezia biogenetică există în însăși structura umană ca o armonie a fantasticului somatic. Este o oglindă, o strălucire a cuvintelor, pe care o aflăm în sufletele noastre. În ea, pulsul este o metaforă a zborului inimii, bătaile aripilor sale poartă denu-mirea de sistolă sau diastolă, adică un zbor inte-rior, care ne poate ridica până departe, în adâncul sinelui. Putem călări roibul gândului, sau călători pe căile influxului nervos. Ne putem construi pa-late pe ruinele deșertăciunilor, să invităm la dans hematiile, să picurăm din graalul ochiului câteva lacrimi pentru pomenirea celor dragi, și multe alte minunății.

Trebuie doar să deschidem cartea trupului și să-i deslușim metaforele. Iar atunci limbajul se va recita în adâncimea înțelegerii. La descifrarea metaforelor sale vor participa toate elementele alcătuirii soma-tice și spirituale, iar neuronul ne va conduce pe drumurile sale întortochiate .

Prin poezia biogenetică coborâm în abisurile sufletești, putem trece dincolo de zăgazarile auzului, ale văzului, în adâncul cunoașterii de sine, în lumea celulelor, a hematiilor, hormonilor, a organelor gene-ratoare și purtătoare de omenești deșertăciuni,

pentru a le înțelege limbajul stărilor fiziologice, dându-le puteri magice, ca unor adevărate ființe, alături de care ne petrecem întreaga viață.

Este ca și cum am trăi viața în interiorul ei, alături de cei care o formează, luându-ne drept călăuză organele de simț, farul neuronului sau alte elemente anatomice care ne aparțin și ne alcătuiesc. Este un alt mod de a privi lumea, printr-o gândire de poet biolog, la care genetica are partea ei de dumnezeire, iar hazardul este modul natural de interferență al exteriorului în însăși structura ta.

Esența viziunii în poezia biogenetică este că, prin această substanță inefabilă, care este poezia, se poate induce un sentiment de trăire reală. Versurile vorbesc despre celule și despre alte alcătuirii organice, precum ar vorbi despre personaje reale.

Și astfel, autorul, îl face pe cititor să devină poet prin însăși structura sa biologică :

stătusem toată noaptea la dreapta nervului vag,
citisem la lumina gândului tânăr,
un timp ascultasem tăcut
ploaia lunii curgându-mi pe geamul corneei.

tot trecutul își întinsese spre mine
brațele timpului trăit și acum
se zvoneau prin crengile arterelor eseuri noi,
un fel de cântece de mierlă,
o recitare a pulsului .

cum și dimineața aceasta
și-ar dori o nouă despletire,
până la cele mai fine versuri capilare
ale acestui sânge
care uite !

curge mereu,
recitându-mă ca pe o poezie a trupului

*(O poezie a trupului, din volumul
Zâmbetul se naște în nervul vag,
editura Betta 2018)*

Sau, ca într-un fals caz patologic:

m-au diagnosticat odată cu-un morb adenopatic,
ziceau că duc în mine, bolnav, o cetacee,
doar eu știam că-n marea sistemului limfatic
purtam ca pe-o sirenă o taină de femeie.

o păstram acolo, în hemicorpul drept,
era o plăsmuire a mării interioare,
unde lansam corăbiile zilelor, și-n piept
le încărcam cu versuri, și duh, prin respirație.

ea mă privea ciudat, umanoid, febril,
chemându-mă la țărnul harurilor toate,
unii-mi spuneau că-i numai nodulul iodofil
ce-mi dă halucinații și stări întunecate.